

Dünyada Arındırma Politikaları ve Devletin FETÖ'den Arındırılması

SERDAR GÜLENER

- Dünyada arındırma (*lustration system*) politikalarına dair karşılaştırmalı örneklere bakıldığında örgütlü bir şekilde suça ve ihlale bulaşan kamu görevlilerinin devletten arındırılmasında kullanılan yöntemler nelerdir?
 - Devletin FETÖ'den arındırılmasında bu yöntemlerden hangisi uygulanmakta ve nasıl bir politika izlenmektedir?
 - Devletin FETÖ'den arındırılmasında bundan sonra atılacak adımlar neler olmalıdır?

15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİNDE FETULLAHCİ TERÖR ÖRGÜTÜ'NÜN ROLÜ

15 Temmuz darbe girişimini gerçekleştiren FETÖ'yle ilişkisi belirlenen binlerce kamu görevlisine girişimin hemen ertesinde görevlerinden el çektirilmiştir. Bunlardan bir kısmına gözaltına alma ve tutuklama gibi hukuki tedbirler uygulanmıştır. Son açıklanan rakamlara göre FETÖ ile mücadele kapsamında açığa alınan kamu personeli sayısı yaklaşık olarak 90 bin kişidir. Haklarında işlem yapılan personel içinde Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Teşkilatı olduğu kadar, hakim, savcı, öğretmen, akademisyen vb. meslek mensupları da yer almaktadır.¹

Söz konusu uygulamalar devletin FETÖ'ye karşı giriştiği bu mücadeledeki kararlılığını göstermenin yanı sıra anayasal düzeni ve bu çerçevede devletin “demokratik hukuk devleti” niteliğini yıkmaya teşebbüs eden bir örgüte karşı verildiğinden aynı zamanda bir beka mücadelesi olarak da kabul edilmelidir. Pratikte

ortaya koyduğu başka bir sonuç ise devlet kademelelerine sızmış bir terör örgütü mensuplarının bugün ve gelecekte benzeri hareketler içine girmelerinin engellenmesi adına devletin FETÖ'den arındırılmasıdır.

Türkiye açısından devletin FETÖ'den arındırılması (FETÖ-süzleştirilmesi) kamu kurumlarının bundan sonra etkin bir biçimde işleminin vazgeçilmez bir unsuru olmak bir tarafa Türkiye'nin terörle mücadelesinin de önemli sacayaklarından birisi olarak kabul edilmelidir.²

Bu çalışmada FETÖ ile girişilen mücadelede izlenen yöntemlerin devletin bir terör örgütünden arındırılması (*lustration*) politikasının çerçevesi çizilerek, mevcut uygulamaların bu çerçevede nereye konumlandırılabilceği değerlendirilecektir.

“ARINDIRMA”NIN (LUSTRATION) AMACI VE İŞLEVLERİ

Arındırma (politikaları) “insan hakları ihlallerine bulaşan kamu görevlilerinin kamudaki istihdamları

1. FETÖ'nün devlete nasıl sızdığının kronolojisi için bkz. Nebi Miş, Serdar Güleler, İpek Coşkun, Hazal Duran, Erkut Ayvaz, *15 Temmuz Darbe Girişimi Toplumsal Algı Araştırması Raporu*, (SETA Rapor, Ankara: 2016).

2. Burhanettin Duran, “FETÖ Tasfiyesinde İki Kritik Husus”, *Sabah*, 23 Temmuz 2016.

Serdar GÜLENER

Doç. Dr. Serdar GÜLENER, lisans ve yüksek lisans eğitimini Sakarya Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde tamamlamıştır. Doktorasını aynı üniversitede “Anayasa Yargısı Parlamento İlişkileri Ekseninde Türk Anayasa Mahkemesinin Demokratik Meşruluk Sorunu” adlı tezile 2010 yılında tamamlamıştır. 2012-2015 yılları arasında Anayasa Mahkemesinde Raportör/Hakim olarak görev yapan Güleler'in başlıca çalışma alanları, anayasa yargısı, insan hakları, bireysel başvuru, geçiş dönemi adaleti ve yargı politikalarıdır. Güleler, halen Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmakta olup Anayasa Hukuku, Türkiye'nin Anayasa Düzeni ve İnsan Hakları Hukuku dersleri vermektedir.

na odaklanan bir anlayışın ürünüdür.³ Bu kapsamda gerçekleştirilen kamu görevinden uzaklaştırma, soruşturma, yargılama vb. diğer uygulamalar bir bütün olarak arındırma sistemi (*lustration system*) adı altında ele alınabilir.

Arındırma politikalarına dair karşılaştırmalı örneklerle bakıldığında anayasal düzenlerin varlıklarını devam ettirmek adına çeşitli ihlallere bulaşan kamu görevlilerinin devlet aygıtından uzaklaştırıldığı görülecektir. Askeri bir cuntanın (ya da darbenin) işlediği suçlar, savaş suçları, insanlığa karşı işlenen suçlar vb. durumlar söz konusu arındırmayı yapmayı gerekli kılan süreçlerdir.

İhlallere bulaşan kamu görevlilerinin devlet sistemi içinden arındırılması bugünü değerlendirerek atılan adımları ifade etse de hem geçmişini hem de geleceği birbirine bağlayan bir karakter göstermektedir. Bu bağ kuran başlıca etken ise adalet talebi temelinde yükselen “güven” duygusudur. Bu güven iki boyutlu bir bağlama sahiptir: İlki toplumdaki bireylerin birbirine duyduğu güven iken ikincisi ise bireylerin devlete (ve onun kurumlarına) yönelik duyduğu güvenidir. Zira gerçekleştirilen ihlallerin geldiği kaynağın niteliği de dikkate alındığında hem toplumsal hem de bireylerle devlet arasındaki uzlaşımın çökme riskinin arttığı ifade edilmelidir. Bu yönüyle arındırma, toplumun kendi içindeki ve devletle olan bağına doğrudan etki eden sembolik bir işlev de üstlenmektedir.⁴

Arındırmanın birey odaklı değil grup odaklı olduğu ifade edilmelidir. Başka bir deyişle kamu görevlisi devletten tasfiyeye uğrasa da aslında bu durum o görevliye birey olarak değil bir grubun üyesi olarak muamele etmenin bir sonucudur. Burada birey grup içinde yer aldığı için o grubun sorumluluğuna sahiptir.⁵

3. Roman David, “From Prague to Baghdad: Lustration Systems and Their Political Effects”, *Government and Opposition*, Cilt: 41, Sayı: 3, (2006), s. 347-372.

4. Bu konuda bkz. Yuk Ping Susanne Choi ve Roman David, “Lustration Systems and Trust: Evidence from Survey Experiments in the Czech Republic, Hungary, and Poland”, *American Journal of Sociology*, Cilt: 117, Sayı: 4, (Ocak 2012), s. 1172-1201.

5. David, “From Prague to Baghdad”, s. 442.

Arındırmaya özne olan kamu görevlisinin mensubu olarak içinde yer aldığı grubu bir arada tutan çok çeşitli etkenler söz konusu olabilir. Bu bir askeri cunta olabileceği gibi bir dünya görüşü, ideoloji ya da değerler sistemi de olabilir. Arındırmanın gerçek amacı da bu noktada ortaya çıkar ve grubun ortaya koyduğu şiddete dayanan ya da şiddete dayanmasa bile yıkıcı/ihlal edici bir nitelik gösteren (örneğin anayasal sistemi yıkmaya dönük gerçekleştirilen eylemler ve insan hakları ihlalleri gibi) örgütlü bir hareketin oluşup oluşmadığı tespit edilir. Bir grubun örgütlü biçimde hareket ettiğinin tespit edilebilmesi için şu şartlar dikkate alınabilir:⁶

- 1- Üyelerin, hedeflenen amaca ulaşamayacaklarını bilseler dahi kendilerini o amaç için hareket ediyor olarak görmeleri yeterlidir.
- 2- Üyeler karşılıklı olarak birbirlerinin aynı amaç uğruna çalışmalarını beklerler. Öteki türlü bu grubun organize olmamış ve öylesine bir araya gelmiş bir topluluktan farkları kalmayacaktır.
- 3- Belirli bir eylem olmasa dahi grubun oluşumu itibarıyla üyeler belirli bir amaç içerisinde bulunurlar.
- 4- Üyelerin nihai amaçları arasında asli bir bağ olur. Bu bağ prosedürel olmaktan öte üyelerin amaçlarının çakışması ile ortaya çıkmaktadır.
- 5- Grup üyeleri en az kullanacakları araçların genel konsepti konusunda hemfikir olur ve paylaşırlar.

ARINDIRMA POLİTİKALARININ DÖRT MODELİ

Arındırma sistemine hakim olacak yöntem aynı zamanda arındırmanın nasıl bir model içinde gerçekleşeceğini de belirlemektedir. Farklı ülke tecrübelerinden yola çıkan Roman David, 7 ülkede (Çek Cumhuriyeti, Almanya, Macaristan, Polonya, Arnavutluk, Bulgaristan ve Sırbistan) uygulanan arındırma politikalarını karşılaştırarak dört farklı model ortaya koymaktadır.⁷ David’in yaptığı sınıflandırma, arındırmanın ihlale bu-

6. Choi ve David, “Lustration Systems and Trust”, s. 440-464.

7. Choi ve David, “Lustration Systems and Trust”, s. 440-464.

laşan bir kamu görevlisinin mevcut pozisyonunu devam ettirmesine izin verip vermediği üzerinden şekillenmektedir.⁸ Bu modelleri şu şekilde sıralamaktadır:

- 1- Dışlayıcı (*Exclusive*) Model
- 2- Kapsayıcı (*Inclusive*) Model
- 3- Uzlaştırıcı (*Reconciliarity*) Model
- 4- Karma (*Mixed*) Model

a) Dışlayıcı Model:⁹ Bu modele göre bir kamu görevlisinin görev geçmişi onun geleceğini belirleyecek en güvenilir yöntem olarak kabul edilmektedir. Zira kişilerin bir suça bulaşıp bulaşmadıkları otomatik olarak onun bir daha görev alıp alamayacağını belirlemektedir. Bulaşmışsa bir kez daha görev alması mümkün olmamakta, devlet kademelerinden dışlanmaktadır. Örneğin 1991’de Çekoslovakya, 1992’de Bulgaristan ve 1993’te Arnavutluk’un kabul ettiği arındırma politikası modeli suça bulaşan kamu görevlilerini dışlayıcı bir yöntem benimsemiştir. Diğer modeller ile karşılaştırıldığında sonuç odaklı ve etkili olması ile öne çıkmaktadır. Bu model katı ve mesafeli uygulamaları ortaya çıkarma riski nedeniyle eleştirilmiştir.

b) Kapsayıcı Model:¹⁰ Bu model suça bulaşanların geçmiş bağlantılarını ortaya çıkarmak/itiraf etmek koşulu ile eski görevlerini sürdürme imkanı tanıyan bir yöntemi benimsemektedir. Bir kamu görevlisi itirafında bulunduğu takdirde makamını geri alma şansına sahiptir. Aslında bu modelde suçunu kabul eden kamu görevlisinin şartlı bir affa uğradığı söylenebilir. Bir anlamda kamu görevlisine “ikinci bir şans” tanınmakta, yeni bir başlangıç imkanı sunulmaktadır. Yapısalcı bir yaklaşımdan hareket eden kapsayıcı modele göre insan davranışı yapısal bazı unsurlardan etkilenmektedir. Dolayısıyla yapısal unsurlar değişirse insan davranışı da değişecektir. Bu model 1994’te Macaristan, 1997’de Polonya ve 1999’da Romanya’da uygulanmıştır. Bu modele yöneltilebilecek önemli bir eleştirinin kişinin suç geçmişinden hareket ediyor olmasıdır. Zira

karşılaştırmalı tecrübeler göstermektedir ki kapsayıcı modelin başarılı uygulaması kamu görevlilerine ait güvenilir ve manipüle edilmemiş bilgiler/kanıtlar üzerinden olabilir.

c) Uzlaşmacı Model:¹¹ Bu modelde de suça bulaşan kamu görevlisi işbirliği yaparsa eski görevinde kalabilmektedir. Ancak kapsayıcı modelden farkı işbirliğinin ikinci şansı hak etmesi için sunulan anlaşmanın farklı olmasıdır. İşbirliğiden kendisinin bir yazılı ifade (*affidavit*)¹² ile geçmişini itiraf etmesi beklenir: ”İtiraf et ve görevinde kal” ya da “sakla ve ortaya çıkarıldığında görevden alın.” Kişiler bu sürece girmeye zorlanmazlar. Bu ifadeleri incelemek ve karar vermek üzere bir “Arındırma Mahkemesi” kurulmaktadır. Bu modeli uygulayan en önemli örneklerin başında Polonya (1999) gelmektedir.

Bu modele yönelik eleştirilerin en önemlisi tam uzlaşmacı olabilmesi için suça bulaşan kamu görevlisinin kendi eylemleri sonucu mağdur olan kişilerle yüzleşmesi, diyalog kurması ve özür dilemesi sürecini de kapsamı gerektiğidir. Bir anlamda hakikat/yüzleşme komisyonu tecrübesini gerektirmektedir. Bu nedenle açık ve hesap verebilir bir süreci zorunlu kılmaktadır.

d) Karma Model:¹³ Bu modelde ihlallere bulaşanların işbirliği içerisine girmeleri tasfiyelerine neden olabileceği gibi olmayabilir de. Suça bulaşan kamu görevlisinin geçmişi hesaba katılarak mevcut kamu görevlerinin niteliği ve iş piyasasının durumu göz önüne alınarak ikinci bir şans verilmesi hakkında karar verilir. Buradaki başlıca kriter işlenen suçun niteliğidir. Örneğin hafif ve ağır ceza ayırımından yola çıkılarak kişilerin cezalandırılması söz konusu olabilir. Bunun önemli bir avantajı somut/tekel olaylar üzerinden giderek arındırmayı gerçekleştirmesidir. Diğer bir önemli avantaj ise uygulayıcılara sağladığı esnekliktir.

Bu modeli savunuların başlıca dayanağı usul açısından adalet sağlanmasını kolaylaştırmasıdır. Her du-

8. Choi ve David, “Lustration Systems and Trust”, s. 353.

9. David, “From Prague to Baghdad”, s. 354-357.

10. David, “From Prague to Baghdad”, s. 357-359.

11. David, “From Prague to Baghdad”, s. 359-361.

12. Sadakat testi.

13. David, “From Prague to Baghdad”, s. 361-363.

rum (*case*) tek tek incelenir ve toplu adalet anlayışından kaçınılır. Aynı zamanda esnek ve siyaseten pragmatiktir. Yetkililere niceliği ve niteliği dikkate alma ve temyiz (*discretion*) şansı verir. Bu modelde yetkililer başvuranlardan bir anlaşma ve anket doldurmalarını ister. Polonya'daki yeminli ifadeye benzer şekilde anket de "sadakat testi" olarak uygulanır. Suçunu saklayanlar görevden alınır. Polonya'daki sistemin aksine gerçeği söylemek işbirlikçiye otomatik olarak ikinci bir şans vermez. İtirafının sonrasında kişiden bir de açıklama beklenir, ardından mülakat yapılır ve kişinin izlenmesi devam eder. Durum değerlendirmesi yapıp ikinci bir şans verilir veya görevden alınır.

Bu model Doğu-Batı Almanya'nın birleşmesinin ardından ve Saddam sonrası Irak'ta kullanılmıştır. Sadece güvenilir ve geniş işgücü kaynağına sahip ülkelerde uygulanabilir olması ve kendini gizleyen suçta bulaşmış kamu görevlilerinin tekrar göreve sızma ihtimalinin fazla olması bu modelin önemli zaafıdır.

FETÖ'CÜLERİN DEVLET AYGITINDAN ARINDIRILMASINDA MEVCUT UYGULAMALAR

Yukarıda da işaret edildiği üzere dünyadaki çeşitli örnekler incelendiğinde doğrudan askeri darbe sonrası cuntacılarla hesaplaşmak adına bir arındırma politikası izleyen sistem mevcut değildir. Ancak arındırma politikalarının mantığı esas alındığında bu politikaların 15 Temmuz darbe girişimi sonrası Türkiye açısından uygulanabilirliği önünde çok güçlü engellerin olmadığı belirtilmelidir. Ancak bugün için kamuda gerçekleştirilen tasfiyelerde izlenen yöntemler de dikkate alındığında bundan sonra izlenecek arındırma politikası açısından bazı hususların altının çizilmesi yararlı olacaktır.

Her şeyden önce yapılan tasfiyelerin devletin meşru hükümetini ve anayasal düzenini yıkmaya çalışsan, bunun için başta yaşam hakkı ve vücut bütünlüğü olmak üzere insan haklarını ihlal etmekten kaçınmamış bir terör örgütüne karşı izlenen bir "arındırma süreci" olduğu aşikardır. Arındırma, temizlik (*purge*) kavramının aksine ortadan kaldırmayı değil tespit ederek uzaklaştırmayı hedeflemektedir. Buradaki "insan

hakları ihlali" vurgusu önemlidir. Zira darbelerin asıl amaçları anayasal düzeni yıkmak olmasına rağmen masum insanları öldürmek veya yaralamak yoluyla insan hakları ihlalleri işledikleri açıktır.¹⁴

FETÖ'cülerin arındırılmasının ilk aşaması Olağanüstü Hal (OHAL) kapsamında FETÖ ile bağı ortaya koyan bazı somut kriterler üzerinden kamu görevlilerinin bu örgütün hedef ve amaçları için örgütlü bir biçimde hareket ettiklerinin tespit edilmesi ile görevden uzaklaştırılmalarını ifade etmektedir. Bunlar içinde örgütle bağları istihbarat ve emniyet güçleri raporlarıyla sabit görülenler ise kamu görevinden çıkarılmaktadır.

15 Temmuz sonrası başlayan arındırmanın tüm kamu kurum ve kuruluşlarını kapsadığı görülmektedir. Ancak bunlar içinde silahlı kuvvetler, polis, istihbarat birimleri ve yargıyı önceleyen bir inisiyatifin de varlığı dikkat çekicidir. Zira bu kurum ve kuruluşlar ülkedeki istikrar ve milli güvenliğin sağlanmasında doğrudan sorumluluk üstlenmekte ve etkide bulunmaktadır.¹⁵

Şu an için arındırmanın hukuki zemininin Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) ile oluşturulduğu görülmektedir. Çalışmanın kaleme alındığı tarih itibarıyla toplam 8 KHK ile düzenleme yapılmıştır. Bu çerçevede çıkarılan ilk KHK olan 23 Temmuz 2016 tarihli *Resmi Gazete*'de yayınlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı darbe teşebbüsü ve terörle mücadele çerçevesinde alınması zaruri olan tedbirler ile bunlara ilişkin usul ve esasları belirlemek biçiminde belirlenmiştir. Kararnamenin 4. maddesi ile... terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirildi-

14. Darbelerin gerçekleştirdikleri insan hakları ihlallerine ilişkin çok yeni bir tespit Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından yapılmıştır. AİHM, 12 Eylül darbeleri tarafından İzmir'de sahip oldukları arsalar üzerindeki mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri süren vatandaşları haklı bulmuştur. Bu konuda bkz. "12 Eylül Darbesinin Türkiye'ye Yeni Faturası 200 Milyon TL", *Hürriyet*, 3 Eylül 2016.

15. "Rule of Law Tools for Post-Conflict States: Vetting an Operational Framework", Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, s. 10, <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/RuleoflawVetting.pdf>, (Erişim tarihi: 21 Temmuz 2016).

rilen... kamu görevlilerinin tasfiye edileceği ifade edilmiştir. Böylece FETÖ'nün amaç ve hedeflerine hizmet ettiklerini ortaya koyan kriterlere uyanlar bu KHK'nın çizdiği çerçeveye uygun olarak devletten arındırılmaktadır. Örneğin istihbarat birimlerinin tespit ettiği özel yazışma programındaki paylaşımları, sosyal medya hesaplarından paylaştıkları telefon konuşmaları ve mesajları, Bank Asya gibi ekonomik kurumlar üzerinden gerçekleştirilen para trafikleri, sendikalar, sivil toplum örgütleri adı altındaki organizasyonlara üyelikler, kamu görevlilerinin örgütle bağlantılarını ortaya koyan başlıca hususlar olarak kullanılmaktadır.¹⁶

İzlenen yöntem itibarıyla bakıldığında ise önce (yukarıda sayılan kriterlere uygunluğu) şüpheli bulunanların az riskli/çok riskli diye sınıflandırıldığı, eğer somut ve kesin bilgi varsa bunların kamu görevinden atıldığı ve gerekiyorsa haklarında yargısal süreçlerin işletildiği görülmektedir.¹⁷

FETÖ'nün devletten arındırılmasında yetkili makamlar tarafından yapılan açıklamalarda dikkat çekici bir vurgunun “etkin pişmanlık” olduğu görülmektedir. Türk Ceza Kanunu (TCK) 221. maddesi kapsamında değerlendirilebilecek olan etkin pişmanlık çerçevesinde silahlı bir örgüt olduğundan şüphe duyulmayan FETÖ/PDY'nin 15 Temmuz darbe girişimi dolayısıyla örgütten ayrılma isteğinde bulunan kamu görevlileri ve vatandaşların bu hükümden faydalanmaları öngörülmüştür.¹⁸ Bu düzenleme ile örgüt mensuplarının verdikleri bilgilerle pişmanlıklarını dile getirmeleri ve örgütün diğer mensuplarının ortaya çıkmasını ve yakalanmalarını sağlamaları durumunda TCK'nın 221. maddesinin son fıkrası uyarınca herhangi bir cezaya hükmolünmemektedir.

GELECEĞE İLİŞKİN BİR PERSPEKTİF

Her ne kadar devletin FETÖ'den arındırılması 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında gündeme gelen bir olgu

16. “Bakanlıklar FETÖ Tasfiyesini Bunlara Göre Yapacak”, *Sabah*, 23 Temmuz 2016.

17. “10 Kriter Belirlendi, Bakanlıklar Tasfiyeyi Buna Göre Yapacak”, *Habertürk*, 23 Temmuz 2016.

18. “FETÖ Mensuplarına ‘Etkin Pişmanlık’ Çağrısı”, *Anadolu Ajansı*, 25 Ağustos 2016.

gibi değerlendirilse de aslında 17-25 Aralık girişimi ile başlayan bir politikanın kararlılığını bize göstermektedir. Zira 17-25 Aralık süreçlerinde yargı ve emniyette aktif olarak rol alan FETÖ unsurlarının tasfiyesine başlanmıştır. Ardından çeşitli cezalar ve görevden uzaklaştırmalar kamuoyunun da yakından takip ettiği hukuki süreçler içinde gerçekleştirilmiştir. Ancak 15 Temmuz darbe girişimi devletin FETÖ'den arındırılması sürecindeki zorunluluğu gözler önüne sermiştir. 17-25 Aralık girişimi sonrası ortaya konulan (hukuksal) irade bürokrasi içindeki FETÖ'cülerin konumlarını korumak adına kendilerini gizlemeleri ve arınmaya direnç göstermeleri sonucunu doğurmuştur. 15 Temmuz darbe girişimi bu örgütlenmenin ne kadar büyük bir tehlike halini aldığı ve arındırma politikasının çok daha radikal tedbirlerle ilerletilmesi gerektiğini gözler önüne sermiştir. Nitekim siyasal irade bu adımı atarak gerekli önlemleri almaya başlamıştır. Siyasal irade tasfiyede izlenecek olan kriterleri belirlemiş ve bununla ilgili altyapıyı oluşturmuştur.¹⁹ Yargı ise darbe girişimcilerine karşı çok hızlı hareket etmiş, sistemli bir biçimde hukuk derhal harekete geçirilmiştir. Vatandaşın günlük hayatını zorlaştırmayacak ancak FETÖ ile mücadeleyi hızlandıracak olan OHAL ilanı, bu yönde arındırma politikasına yardımcı bir enstrüman işlevi görmektedir.²⁰

15 Temmuz sonrası arındırma sürecinde izlenecek yöntemin (adı konulmamış olsa da) uygulamalar ve yapılan açıklamalar ışığında karma model ile örtüştüğü söylenebilir. Zira dışlayıcı bir uygulamadan ziyade tekil örnekler üzerinden hareket edildiği, yapılan incelemeler sonucunda örgütle ilişkisi olduğu ortaya çıkmayanların tekrar görevlerine döndükleri/dönecekleri anlaşılmaktadır. Bu çerçevede özellikle arındırılacak kamu görevlilerinin FETÖ ile olan bağlantılarının her bir örnek için ayrı ayrı değerlendirilmesi de önemli kabul edilmelidir.

Darbe girişiminde rol alanların 17-25 Aralık sonrası yargı ve emniyetteki FETÖ'cü unsurların tasfiyeye karşı sergiledikleri dirence benzer bir tepkiyi sergileme olasılıkları dikkate alındığında FETÖ'cü-

19. “Devletteki FETÖ Tasfiyesinde 14 Kriter”, *A Haber*, 23 Temmuz 2016.

20. Cem Duran Uzun, “15 Temmuz Darbe Girişimi Sonrası Olağanüstü Hal İlanı ve Sonuçları”, *SETA Perspektif*, (Temmuz 2016), s. 4

lerin devletten arındırılmasına ilişkin bundan sonra atılacak adımların başlangıçtaki kararlılıkla ve sistematik bir biçimde devam ettirilmesi, tasfiyenin başarısı üzerinde belirleyici rol oynayacaktır. Soruşturma ve yargılamalarda elde edilen bulguların kamuoyu ile paylaşılması bu kararlılığa motivasyon sağlamanın yanı sıra ileri sürülmesi olası itirazların da şeffaf şekilde anlaşılmasında yardımcı olabilir.

Tasfiye sürecinde resmi makamların elde ettikleri bilgi ve belgelerin kayıtlarının tutulması ve bunların sak-

lanması, devletin bu örgüte karşı bir hafıza oluşturmasının yanı sıra yine ortaya çıkması muhtemel olan çeşitli itirazlara karşı da kullanılacak imkanlar sunabilir.

Sonuç itibarıyla bugüne kadar atılan adımlarla devletin FETÖ'den arındırılmasında çok önemli aşamalar kat edilmiştir. Elde edilen bu kazanımların bireylerin birbirine ve devlete olan güveninin güçlenmesi için kullanılabilmesi, bundan sonraki süreçte sistematik ve bütüncül şekilde işlemeye devam eden bir arındırma politikasının ön şartı olarak kabul edilmelidir.